

Меглена Плогчиева

Биографична справка

Вид образование:

Природни и инженерни науки

Заемана позиция преди включването в евроинтеграционния процес:

Народен представител

Заемани позиции в хода на интеграционния процес:

От септември 2001 г. до ноември 2004 г. – Заместник-министър на земеделието

От ноември 2004 г. до април 2008 г. – Посланик на Република България в Германия

От април 2008 г. до август 2009 г. – Вицепремиер

Настояща позиция:

Член на политическия кабинет на Министъра на външните работи

Госпожо Плугчиева, най-искрено благодарим за Вашата отзивчивост!

Първо искам да Ви поздравя за тази инициатива, защото моето мнение - на човек, който е участвал активно в целия този процес, е, че той не е достатъчно отразен; не е достатъчно съхранен за обществото ни, за страната ни, за бъдещето, за историята. И на времето съм го казвала, особено като приключихме преговорния процес, дай Боже, дълги години да сме в Европейския съюз, но този период остава уникален!

Той остава неповторим!

Той има много по-голяма стойност, но, за съжаление, с времето остава negliжиран, забравя се, не се познава. Мога да дам примери в това отношение (не добри), че изведнъж се появяват хора, които никога не са участвали, а коментират активно, дават оценки, мнения и така се вживяват... Сигурно е нормално да има и такива явления, но затова - като участник в този исторически важен за страната ни период, си признавам, че се включих във Вашата инициатива с такъв ентузиазъм.

Тъй като действително ние смятаме, че няма абстрактна история, която минава извън хората, колкото и процесите да имат своите обективни измерения, много е важна тази човешка страна, кой е най-яркият Ви спомен от процеса на подготовка на България за членство в ЕС?

Труден въпрос - да се отдели само един спомен. Защото бих казала, че целият период беше много ярък и пълен със събития.

Спомням си няколко, които оставиха силна и трайна следа в личен план в мене. Аз бях натоварена в правителството на господин Саксбургготски в началото с един ресор. Само след два месеца трябваше да поема и ресор "Европейски въпроси и подготовката за членство в ЕС" и да водя преговорния процес по глава "Земеделие". Тя беше, както е известно, една от най-тежките - не само обемна като съдържание и като регулации, но също и изключително сложна - заради неблагоприятната база, при която трябваше да водим преговорите: слаби (в селскостопанско отношение) години.

Имаше много интересни случаи, но най-силното ми усещане е след като приключихме преговорния процес - че това бе уникален шанс, който съм имала, и неповторимо щастие: точно аз да бъда един избраник на съдбата в този ключов за страната ни период. Да участвам и да имам свой принос... Това е чувство, което не може да бъде описано! Трябва да се изживее!

Искам да разкажа една притча, която не знам как ми попадна, но си мисля, че тя най-добре отговаря на този период, както и на всичко, което се случи:

Върви една процесия от хора, влачещи тежки камъни. Питат първия:

„Ти какво правиш?“ и той с една мрачна физиономия отговаря:

“Не виждате ли? Аз влача тези тежки камъни цял ден!”

Питат втория. Той казва: “Ми да, влача тези тежки камъни, но си изкарвам хляба”. Накрая питат третия в процесията и той със светнали очи казва:

“Ама как?! Не виждате ли? Ние строим храм!”

“Ние строим храм!”... Та моето усещане беше точно такава - че строяхме храма на нашето европейско бъдеще! Вероятно този дух, това усещане, трудно може да бъде предадено в днешни дни и може да звучи малко странно за поколението, което не го е преживяло; може да звучи даже помпозно и сантиментално. Но тези, които сме участвали, аз се радвам, че сме били... така обединени, свързани в това усещане за една мисия. За една изключително важна историческа мисия!

Добре. А все пак нямате ли конкретна случка, конкретно преживяване - среща с някакъв човек или някакъв форум, на който се взима някакво решение, или някакъв гаф, който Ви е застигнал, не дай си, Боже, някъде? Просто като случка?

Разбира се, случки много...

Например един такъв случай - имахме задължението да направим списък на традиционни алкохолни напитки и да представим нашия списък в Брюксел, за да стане част от европейската листа. Трудна задача! Това беше периодът 2001-ва - 2002-ра година - да не говорим, че излизаха като гъби разни производители и на фалшив алкохол. Всички производители искаха да бъдат в европейския списък. Аз ги бях събрала в министерството на земеделието. Указанията бяха все пак да бъдат традиционни марки напитки. Не беше възможно да се достигне до разбирателство, че трябва да се отсеят от тези 120, да речем - дузина, и аз изпратих целия списък в Брюксел.

Звъни телефонът след няколко дена. Секретарката тича, аз бях при министър Дикме. Тича и казва:

“Бързо, защото нещо много лошо се е случило...”

Говоря аз с Брюксел и ми казват:

“Ама как е възможно да ни изпратите толкова марки? Ние в Европейския съюз към момента имаме не повече от 100 (100 ли бяха, 110 в списъка), а Вие искате да добавите още 120. Как е възможно!”

Та имаше всякакви моменти... Трябваше да се редуцира списъкът и, разбира се, имаше и недоволни. Борихме се ракията да бъде призната за българска традиционна алкохолна напитка, Но скочиха сърби, румънци... и казаха:

“Това не е само българска напитка”.

И Брюксел отсече:

„Щом има спорове, не може да бъде призната само като българска”.

Имаше друг момент, запомнящ се и касаещ специално площите с лозови масиви. Ако си спомняте до 2000-та година след трудната и много скъпа реституция в реални граници, нашето селско стопанство бе почти ликвидирано. Нямаше средства, нямаше техника, новите собственици нямаха опит и професионални знания. Бяхме загубили много площи на лозови масиви, защото имаше и забрана за създаване на лозови масиви - заради сухия режим в бившия Съветски Съюз. В същото време, когато водихме преговорите 2001-2003г, стартираше двадесет-годишна забрана за създаване на нови лозови масиви в страните членки на ЕС. Заради това беше от изключителна важност ние да докажем максимално голяма площ, за да може нашите винарни и всички производители да могат да възобновят съществуващите масиви, (тъй като нямахме и за дълъг период нямаше да имаме право да създаваме нови). И аз си признавам, че така, на ръба на статистиката, казвам в министерството на колегите:

„Не знам какво ще правите. Трябва да ги „изровим” и да докажем пред Брюксел тези 1800ха (дано не греша) лозови масиви! Защото в противен случай губи страната от това, че няма да можем да защитим интересите на сектора”.

И къде изкоренени, къде неизкоренени, успяхме да стъквим, наистина, площите и успяваме с министър Дикме да защитим тази голяма площ”.

Връщаме се в София с такъв ентузиазъм и на една задължителната пресконференция обявявам пред журналисти, пред експерти от винарска камара, че ние сме защитили 1800 хектара. Но като свършвам, става един представител точно от винарската камара и казва:

“Какво говори Плугчиева?! Ами ние ги нямаме тези площи...”

Аз знам, че ги нямаме, ама не беше целта точно това да се казва на висок глас. Нали през медиите тази информация щеше да се върне в Брюксел! Нали това спечелено сражение можеше да бъде загубено и веднага да бъде отменено решението... Това можеше да ни създаде много сериозен проблем.

Но това беше битка и такива случаи имахме - какви ли не ...Имаше спекулации, че, след като влезем в ЕС, ще трябва да бъдат закрити казаните за варене на ракия по селата. Та в едно мое директно интервю по телевизията се включи един дядо и ми казва: „Ако е така, момиче, не ви искаме членството в този Съюз, отказвайте го”.

Много бяха случаите, в които трябваше да докажем основанието на исканията си, за да може да получим по-високи субсидии. А това беше, както споменах вече, най-неблагоприятният период, който се вземаше за база, за да се правят изчисления (и след това на тази база ни се определяха и финансовите средства за периода 2007-2014г. по глава "Земеделие" и за "Развитие на селските райони"). Базата беше определена от производствените години -1998,1999,2000г. Това бяха най-слабите и с лоши резултати в селскостопанско отношение години, с най-ниски добиви. Като се има предвид, че 1989г. ние имахме в пъти по-високи добиви и всичко беше сринато, но регламентите за водене на преговори не отчитаха исторически опит. Европейската комисия не се интересуваше от историческите ни постижения и не преговаряше на тази база. Та битката беше много, много тежка, но, в крайна сметка, беше спечелена за страната.

Искам да Ви разкажа още нещо, с което ще завърша тази част от разговора ни, а именно събитие, което никога няма да забравя.

След като приключихме съответно преговорите (и аз бях изпратена посланик в Германия 2004-2008г.), трябваше да се ратифицира договорът ни от всички страничленки на Европейския съюз. Това беше другата голяма битка, защото партията на госпожа Меркел ХДС и баварският ХСС изобщо не бяха „за“ нашето приемане; имаха тежки резерви и критики. Германия беше, де факто, последната страна в ЕС, която ратифицира договора. Това, естествено, вече никой не го помни, освен сигурно аз...

Но това беше битка всеки ден в Бундестага с всички, различни парламентарно представени, партии. Имах три срещи с бившия канцлер Хелмут Кол, светла му памет, и с всички ключови политически фигури. Така, в крайна сметка, стигнахме до 26-ти октомври 2006г. Това беше просто два месеца преди 1-ви януари 2007г. и не беше сигурно дали ще бъде ратифициран договорът ни за присъединяване точно от най-важната страна на ЕС - Германия. И след всички огромни усилия - на правителството, на парламента ни, на посолството - дойде денят на истината: на гласуването в Бундестага на 26-ти октомври.

Аз седя - като посланик - горе на трибуните за гости в Бундестага и треперя от възлнение. Обявяват резултата в наша полза, слава Богу, и аз скачам и почвам да викам. Обаче идва квесторът и ме хваща за ръка и казва:

„Трябва да ви изгоня“.

Казвам: "Как ще ме изгоните?!" , а той:

„Абсолютно е недопустимо в Бундестага да се става на трибуната и да се крещи!". Тук има ред и съображения за сигурност - security reasons .“

А аз му отговарям:

“Ама, човек, ти не знаеш тук за какво става дума! Какви исторически събития се случват!”

Та така... имаше славни моменти, които се помнят завинаги...

Прощавайте, това е въпрос извън стандартния въпросник: Впечатлението Ви за това по-скоро съдържано отношение на германците... имаха нещо конкретно предвид към нас или просто има, така да се каже, абстрактно етикиране - “българите са малко неготови”?

Имаше две различни позиции: Социалдемократите бяха много благосклонни, по принцип, отворени по темата разширяване. Докато ХДС и ХСС, консерваторите, бяха на обратната позиция, по две причини. Първо, че изобщо бяха далеч по-предпазливи към всичко, що е разширяване на Изток. Второ, разбира се и към нас... още тогава имаха резерви по темата корупция, нестабилност, (политическа нестабилност), недостатъчна подготвеност и неизпълнение на всички критерии за членство. Така се стигна и до Механизма за мониторинг и сътрудничество от страна на ЕК, който продължава и до днес.

Както и тогава и сега бих казала – [ние] сме по-добри от имиджа си! И трябва по-добре да умеем да представяме силните си страни, а не да се вторачваме и показваме само слабостите и негативите си.

Това сте чували от тях изговорено в прав текст?

Да. Да.

Но те /консервативните партии/ бяха по начало далеч по-взискателни в изпълнението на критериите, които ни бяха поставени като страна-кандидатка. Това беше като цяло позицията им и към страните от десетката, които се присъединиха 2004г към ЕС, а тя се пренесе след това към нас и Румъния.

А ние с Румъния, в този период бяхме хем в „една лодка”, хем в непрекъснато състезание помежду си и се надпреварвахме кой е по-добър и по-подготвен. Аз си мисля, че ние бяхме по-добри.

Прощавайте, но това е следващият ни въпрос. Вероятно има много важни неща в събитийността, но и в логиката на целия процес, които са останали встрани от общественото внимание. Сигурни сме, че има неща, които трябва да се знаят, но - по една или друга причина - хората в България не знаят. Какво бихте открили?

Смятам, че - може би, от неопитност, но недостатъчни бяха публичните дискусии с обществото.

Сега, поглеждайки назад, мога да кажа, че с този опит, който сега вече имам, по друг начин бих комуникирала всичките тези въпроси с обществото - по съответната секторна политика. Това важеше за целия ни екип. Първо, че ние бяхме под абсолютна преса, защото в кратко време трябваше да изведем преговорния процес и да постигнем възможния (за тогавашния момент) максимум. Второ - неопитността, която всички ние имахме. Колкото и да сме били обучени или опитът, (който в крачка сме събирали), имаше своето значение... А и обществото ни беше много далеч от проблематиката. Всичко беше ново и за първи път. Това важеше с пълна сила и за всички останали нови страни-членки.

Тъй като нямаше достатъчно време за тази комуникация и достатъчно време за обсъждане с обществото (или със секторни асоциации), след това се прокраднаха спекулации:

„Те направиха там нещо по време на преговорния процес. Не се получи максимумът.”

Което категорично не е вярно! Смятам, че ако имаше такова обсъждане, повече публичност, щеше да има и по-голямо разбиране и признание, също и от страна на обществото. Широката публика не знае колко трудно беше и каква искрена воля за успех имаше преговарящият екип като цяло.

Има ли някаква политическа идея какво точно да трябва да иска България от това членство в ЕС или понеже всичките пост-комунистически страни, така или иначе вече са си подали документите, някак си ние ще направим лошо впечатление, ако не се включим? Имаше ли нещо конкретно като идея?

Смятам, че това беше едно от малкото исторически решения за страната ни, когато имахме консенсус на политически сили, на общество като цяло. Защото - осъзнато и неосъзнато - беше усещането, че това е... това е уникалният шанс и времеви прозорец, в който, наистина, България може да вземе това решение: да направи тази крачка т.е. да се върне в Европа, към която винаги е принадлежала.

Не от мода или за да следваме инерцията на другите десет, които го направиха, а просто, защото това беше... даже не толкова мисълта за някакви финансови облаги, колкото въпрос на престиж, въпрос на... на възстановяване на европейския профил; на европейското самочувствие и ценностна система на България, на всички нас.

Но така казано, то звучи повече като ценностно основание за присъединяването...

Точно така! Точно така! ..

Без да се търсят никакви конкретни решения на конкретни проблеми...

Те не бяха съвсем ясни.

Знаеше се, че трябваше да направим фундаментална промяна в общественото-политическата и икономическа система, но как точно ще се случат те, си мисля, че не знаехме. Ясно беше, че трябва да транспонираме европейското законодателство по всички преговорни глави и да настроим нашата политика в съответните сектори към европейската такава.

Знаеше се, че ще има и финансови облаги чрез предприсъединителни и следприсъединителни фондове. Тук е мястото да кажа, че специално предприсъединителните фондове за съжаление доста неумело ги използвахме - от незнание, а и имаше опити и за злоупотреби. Важното за мен е, че имаше много повече ентузиазъм.

Имаше усещане за обща кауза, желание да бъдем отново част от европейската култура, цивилизация, история, че се връщаме заслужено в „европейския дом“.

Това е хубава метафора, но зад нея стои чудовишно много работа. Имаше ли някакво устойчиво „разделение на труда“, когато се подготвяше страната за членство? Примерно, дали има запазен периметър на действие за екипа в София, отделно има за екипа в Брюксел; има политически ангажменти и се знае, че това е краен срок на еди-кого си, а пък отдолу администрацията изпълнява взети вече решения? Или функциите преливаха ...?

Имаше строго регламентирано разделение на задачите и отговорностите на административно и политическо ниво. Но бих казала, имаше и една силна спойка, независимо кой къде и как бе ангажиран. Духът, както на политическо ниво, както по времето на господин Саксбургготски, а и след това и при господин Станишев, така и на експертното ниво, бе един и същ - маркиран с ентузиазъм и чувство за мисия. Най-важното бе, че всички бяха водени от желанието, от мотивацията, от амбицията да постигнем тази голяма цел. Това е невероятна енергия и сила, която задвижи

обществото и направи възможен този резултат, защото той беше желан. Той беше резултат на обединени усилия.

Да припомня още, че в този период и 2006-та, 2007-ма, 2008-ма в страната влязоха и най-много чужди инвестиции. Разбира се, това също започна да се чувства -чрез повече работни места и бавно подобряване на благосъстоянието.. Но предприсъединителният период, особено 2001-ва до 2004-та, преговорният процес, си мисля, беше не толкова комерсиален, колкото истински белязан от подем за постигане на обща историческа цел. Ще ми се да го сравня с нашето Възраждане, с неговия дух. И жалкото е, че - като срещам мои колеги или мои сътрудници от това време, всички споделят с горчивина и с разочарование, че вече липсва тази нагласа в българската държавна администрация.

Сега, въпреки предстоящото председателство, не се чувства това настроение, което тогава беше ключова и движеща сила.

Приближаваме към Вашите тесни ангажименти в интеграционния процес, особено от първия етап. Знаем, че продължителността на преговорите е доста различна в зависимост от спецификата на материята. Някои от преговорите, включително и Вашият ресор, продължават около три, че и повече, години. На какво се дължи тази трудност на преговорите точно в тези сектори?

Имаше различни по важност и обем глави за договаряне. Едни по-леки, други по-тежки, както, например, (аз и моят екип в министерството) имахме честта да се занимаваме точно със сектор “земеделие” и с темата „развитие на селските райони”.- изключително тежка , сложна и разнородна материя.

Това са различни неща: – че е голям сектор; това, че е разнороден сектор; това, че има неготовност... Или всичко това?

Всичко. Всичко заедно.

Нашият сектор “Земеделие”... за съжаление беше ликвидиран след 90-та година и, според мене, това беше една от най-фаталните грешки на прехода - да бъде направена реституция в реални граници; да се хвърли огромен финансов, човешки и всякакъв ресурс и да се раздробят, да се раздели земята на най-дребни парчета, да се върне на хора, които, като напр. на Вас - професор в университета - получавате пет крави и два реда праскови... Това беше жесток удар по българското земеделие и по икономиката на цялата ни страна. Това беше ликвидация - в прекия смисъл на думата. Не случайно ние сме единствената страна, която си позволи да направи такава

реституция в реални граници и да използва такива органи „ликвидационни съвети”. Това са мрачни страници от нашата нова история. От 1991-ва до 99-та - 2000-та година беше изключително дълъг период на разруха и много бавно и мъчително възстановяване.

Друг фактор за сложността на преговорите бе, че административно-регулаторната база е много сложна и голяма! Ние трябваше да променяме генерално, да адаптираме, да хармонизираме нашето законодателство към европейското - изключително енергоемък и времеемък процес.

И третият проблем бе необходимостта от задълбочена финансовата обосновка на всичките тези преговори, за да изкристализират те и да бъдат консолидирани във финансов ресурс, който България получи за периода от 2007-ма до 2014-та. Това бяха директни плащания и отделно финансовия ресурс за реализиране на Програмата за развитие на селските райони. Това беше наистина Херкулесова задача и аз смея да твърдя, че въпреки сложността, въпреки неопитността на всички ни, (защото това се правеше за пръв път, това е уникален опит, който трупахме в момента), успяхме да постигнем абсолютния максимум.

Но ако говорим за проблема с правното хармонизиране - проблемът е, че е толкова много като обем, че не се ориентираме или че това право „се бие” с тук валидни норми?

Биеше се с нашето старо законодателство.

Цялото наше законодателство трябваше да бъде трансформирано и да приемем всички европейски директиви в сектор “Земеделие”. А трябва да се има предвид и разнообразието, и сложността на сектора с множество подсектори: растениевъдство, животновъдство и др. Освен това търговията със селскостопански продукти беше, сама по себе си, отделна под-глава. Темата тютюнопроизводство беше голяма драма. Всичко трябваше да бъде обсъдено - до последния детайл – всеки подсектор със своята специфика да бъде взет под внимание.

Как се формира позицията на България по преговорна глава “Земеделие”? Аз не си го представям. Това е чудовищно сложно.

Да, това беше работа не само в Министерството, но и в диалог със съответните, каквито и колкото ги имаше, браншови организации и асоциации. Този подход беше за мене задължителен - като начин на работа и водене на преговорите.

Трябваше да се чуе гласът на практиката. Естествено, бяха включени и научните институти и университетите.

А те имаха ли компетентност да ви партнират в тази работа?

Ами, как да ви кажа...

Те имаха, донякъде, практически събран опит в новите условия на пазарна икономика. От друга страна, разбира се, ползвали сме, както вече казах, капацитета на нашите университети, доколкото също можеха да ни бъдат полезни. И третият източник на помощ бяха другите страни-членки. Например, една Германия, една Австрия.

На база моите лични контакти, които бяха впрегнати и станаха и служебни, (и се разшириха) успяхме да почерпим много ценен опит. Аз трябва да Ви кажа, че благодарение на Франц Фишлер, тогавашният Комисар по селскостопанска политика на ЕК, с когото и до днес поддържам много добър контакт, постигнахме много... Тогава той беше толкова строг, че имах чувството, че е по-страшен от Господ. Но австрийците, например, изключително много ни помогнаха в самата методика на изчисление на финансовите средства за нашия селскостопански сектор. Например, ние накрая успяхме да вземем над 800 млн. евро в повече, благодарение на тънки моменти в методиката на изчисление. Даже ресурсът беше отделен вече за нас и Румъния и от тази „обща кошница“ ние успяхме да извлечем 800 млн. евро за нас повече, което никак не беше лесно и не се разбираше от само себе си.

Обаче нали би трябвало по дизайна, по който се изработват евроинтеграционните политики, секторните политики в Европейския съюз, да има някаква степен на съответствие между съдържанието на преговорните глави и онова, което се нарича “Национален план за развитие”? Как се прави това, защото трябва да има голяма агрегация на цели и задачи и ранжировка на приоритети. Всичко това как се превръща в Национален план за развитие?

Секторните министерства готвеха съответно отделните национални планове.

И съответно след това, това беше обобщено и консолидирано в Национален план. Имаше екип към Министерски съвет, в който участваха експерти от всяко едно министерство, за да се консолидират в обща рамка, в общ Национален план и стратегия.

По линия на Вашето министерство кой работеше там?

Те бяха двама-трима души. Сега имена ще ми е трудно да Ви кажа, но във всеки случай много опитни, много качествени експерти. Ако трябва да добавя нещо извън сектора, който аз водих, и за неща, които сега рефлектират върху живота ни, много ми се ще да споделя, че, например, по темите “образование”, здравеопазване”, “правосъдие” нямаше, а и днес няма обща европейска политика. Това е, според мен, една от причините днес тези сектори да остават проблемни за обществото ни.

Започвам с това, че по темата правосъдие идваха да ни съветват всякакви експерти от различни европейски страни. Не е тайна - англичаните идваха с един модел, германците, идваха с друг модел, белгийци - с трети, французи... и точно по български го направихме.

За да не откажем на никого от старите страни-членки, взехме от всекиго по нещо. Този миш-маш на нашата правосъдна система, е и една от причините, за да имаме толкова проблеми в този сектор и днес и Механизмът на контрол и сътрудничество да продължава и до днес.

И втората причина за мене е, че - точно по принципа на махалото - нашата съдебна система мина от единия край на централизирано управление преди 90-та в един друг край на абсолютно криворазбрана демокрация, (децентрализация, при която сякаш „над нея е само Господ” и тя стана толкова независима... по-независима даже и от законите...). Това, за мене, обуславя основните проблеми в правосъдието.

В образованието също си „внесохме” проблеми. Известно е, че едно от най-големите предимства от миналото бе високото качество на българското образование. Всички проучвания сред чуждите инвеститори показваха - до към края на 90-те години -именно това. От Брюксел дойде тенденцията: “Всички трябва да отидат във висше учебно заведение” и ние загърбихме професионално средно-техническото обучение и произведохме безработни висшисти (без реализация на пазара на труда). Сега наскоро, 10 години по-късно, както чувате, пак от Брюксел идва апелът – „България трябва да си съкрати университетите на 10“. Да, обаче, те вече са 50. Това си е и наша грешка, но и една от препоръките на Брюксел беше... все повече университети, все повече студенти. А всъщност видяхме, че тези млади хора след това нямат реализация на пазара на труда, защото очакванията на бизнеса са други. Радвам се, че темата за реформа в професионалното образование е не само в дискусия, но и в реална реализация. Затова съм изключително горда с проекта за дуално професионално обучение, който извоювах като посланик в Швейцария и сега се прилага много успешно в страната ни. Този проект, катализиращ реформа в нашето средно професионално образование, дава шанс и перспектива на младите хора и в същото време квалифицирана работна ръка за бизнеса у нас.

В сектор здравеопазване не съм специалист, но (и като пациент) се виждат с просто око проблемите от необмислени реформи и експерименти

Вие все пак сте имала предимството да работите като участник в две правителства. Имате ли лично впечатление от Вашите колеги от тези два екипа - човек, за който бихте казала “Ето, той имаше евроинтеграцията, „много присърце”?”

Не мога да не започна с името на г-н С.Сакскобурготски, в противен случай ще си изкривя душата. Колкото и да са несъвместими „цар” и „министър-председател”...той беше един про-европейски държавник. Факт. Мисля също, че новата политическа култура на толерантност и надпартийност, която той донесе със себе си, бе ключът към този успех. Имаше екипен принцип на работа от най-горе до най-долу. Аз споделям принципа за „главата и рибата“ - или се умирисва, или, ако е добър примерът, се пренася и надолу. Други имена, които трябва да спомена са на: Меги Кунева, съответно, президентът Г. Първанов, на Министър-председателя С. Станишев, на Ивайло Калфин, външния министър С. Паси, Гергана Паси, на министър Мехмед Дикме, който беше по-българин от много българи по това време и се бореше за интереса на страната. Това трябва да се каже на висок глас.

А в сектор “земеделие” имаше ли съпротива от някоя страна-членка на ЕС?

Кой да ни пречи? Секторът беше толкова съсипан отвътре, че не може да се каже, че някой умишлено отвън искаше да ни пречи. Естествено, че ние бяхме оценявани на база на обективните благоприятни природни дадености и исторически постижения като възможна конкуренция (в бъдеще в европейски план) в този сектор и пазар. Тези, които познаваха нашето селско стопанство, знаеха огромния потенциал и че ние сме вероятна сериозна конкуренция за други страни от ЕС с развито земеделие.

А дали е ставало дума при Ваши контакти с наши европейски партньори... да са виждали или да са споменавали разлика по начина, по който, да речем, екипът на Божков е работил за евроинтеграцията и след това - екипът на Кунева? Да е ставало дума за разлика или общия ентузиазъм си е константа?

На партийно-политически принцип от Брюксел не е правено разделение и оценка. В Брюксел ЕК оценяваше прогреса на България, този който реално постигахме...

Не, не става дума за партийно-политически различия. По-скоро, че в единия случай е вървяло по-мудно, а в другия момент е потръгнало или обратното?

Естествено, като всеки процес в началото, докато той набере скорост... има, разбира се, по-бавно темпо. Това трябва да се отчита. Де факто, аз съм имала големия късмет да бъда на финала на процеса. Това беше периодът 2001ва - 2004та. Ние затворихме успешно всички глави през юни 2004г. Съответно финалът беше, разбира се, може би най-интензивен, защото ние имахме крайни срокове и трябваше, ако искаме 2007ма да се присъединим, трябваше да изпълним всички критерии. Финалът беше изключително силен, ударен... под натиска на обстоятелства, на времето, но и пък наситен с ентузиазъм, положителна енергия, емоция и може би затова с най-силен резултат на финала.

А вече от дистанция на времето, не само в сектор “земеделие”, а по принцип, когато вървеше преговорният процес, имахте ли усещане, че някой така от партньорите ни ... да не бъда остър с избора на думи, но... по-скоро би се зарадвал, ако се забавим, отколкото да би се зарадвал, ако напреднем повече?

От страна на партньорите ни, във всеки случай, имаше резерви. По начало десните партии, не само от Германия, но във всички страни десните партии бяха далеч по-взискателни, по-трудни за убеждаване, по-консервативни. Разбира се, имахме най-голяма подкрепа от новите страни-членки, които току-що се бяха присъединили...

Между тях някоя да се е откроявала като най-добронамерена към България?

Как да Ви кажа, те, като те се движеха общо взето, те в пакет и гледаха много добронамерено на това, че ние ги следваме; бяха много благосклонно настроени.

Това е интересно, защото в специализираната академична литература се подчертава, че вишеградци са настоявали да бъдат само те.

Това е може би в периода, когато е трябвало да гарантират тяхното собствено влизане.

На няколко пъти се среща и в разговори с експерти, и в литературата, че „най-големият приятел на България“ в преговорния процес, всъщност, е била Европейската комисия. Споделяте ли това усещане или обратното?

Вътрешното ми усещане е, разбира се, че на най-високото ниво имаше политическа воля - и в Съвета, и в Европейската Комисия - за подкрепа на разширяването на Изток. Но тя не се изразяваше в компромиси при разглеждане и при обсъждане на нашите постижения и прогреса, който сме постигнали. Там „симпатия“ в никой случай нямаше, а напротив строг контрол и взискателност. Както се казваше: „Трябва сами да си напишем домашното.“

По-скоро, „симпатията“ може да намери проявление, да речем, като ни подсказват възможно решение на проблем или да ни осигурят подходящ контакт...

Да, от Комисията, от екипа на Франц Фишлер, от Германия, от Австрия, от Словакия съм получила и то много симпатия и много подсказки за неща, които... просто няма откъде да сме ги знаели.

А в България на кого разчитахте в най-голяма степен, защото казахте, че браншовите организации са били полезни. Имахте ли, така да се каже, традиционен партньор - “разчитам най-вече на тези”?

Не, трябваше да разчитаме на себе си в министерството. Разбира се, и на взаимодействието с другите колеги от другите министерства и екипа от Министерски съвет - на Меги Кунева. Относно браншовите организации за мене беше важно винаги да бъдат на масата за обсъждане, защото тяхната изолация е, първо, недопустима като подход; второ, всичко, което дискутирахме и преговаряхме, беше за тях и за обществото. Смятах че винаги е много важно хората от практиката, от живия живот, да бъдат чути, да бъдат приобщени, да бъдат включени, за да се елиминират всякакви спекулации или пък да не се допуснат някакви теоретични грешки от чисто незнание,

защото „живият живот“ е нещо съвсем друго. Аз, като идващ човек от живата практика, винаги съм уважавала изключително много този опит и това мнение, което идва отдолу от хората.

В журналистическите среди и до ден днешен продължава да се среща като устойчиво словосъчетание “българската евро-атлантическа интеграция”. Изглежда сякаш влизането в НАТО и влизането в Европейския съюз вървят в пакет?

Не. Смятам, че не вървят в пакет.

Вярно е, че присъединяването ни към НАТО 2004-та, беше силно политически акт и имаше своето положително влияние. Разбира се! След това на политическо, на топ политическо ниво, имам предвид, и в Брюксел това имаше своето значение и особено и за старите страни-членки, които участваха и наблюдаваха какво се случва.

Но в никакъв случай не бих казала, че това върви като едно пакетно решение и че двете членства са взаимно зависими. Членството ни в НАТО има своята изключителна важност, значимост за отбрана, за сигурност, но членството ни в Европейския съюз е далеч по-комплексно, по-голямо, по-мощно. Касае целия ни обществено-политически и всякакъв живот.

Когато се взима решението за членство на България и Румъния, смятате ли, че е имало някакъв особен геополитически контекст, който да помага или да пречи... в смисъл, да изостанем или пък да влезем „по-рано”... Някакви съображения, извън ставащото вътре в страните?

Да, да.

Според мене, наред с изпълнението на критериите, които се стараехме (и бяхме мотивирани, а и пресирани от Брюксел) да изпълним, във всеки случай, имаше едно общо политическо решение, консенсус на Европейско ниво, че двете страни няма да бъдат разделяни. Това нямаше да се допусне. Смятам, че това беше споделено убеждение сред държавните ръководители на страните на ЕС и на ЕК в Брюксел.

Пак да Ви върна към нещо, което вече изблизна в хода на разговора. Стана дума за това, че в сектори, в които няма европейско законодателство като „здравеопазване” и „образование”, напредъкът е по-скоро проблематичен, отколкото да се похвалим с нещо. Но дали можем да кажем от дистанцията на 2017-та година - 10 години членство в Европейския съюз... дали от днешна

гледна точка можем да кажем, че България беше достатъчно подготвена за членството... дори там, където има законодателство?

На този въпрос, според мене, трябва да се отговаря от позицията ни на подготвеност при тогавашната обща политическа ситуация и рамка на Европейския съюз. Ще бъде грешка, ако 2017та гледаме назад и от днешна гледна точка оценяваме дали сме били готови. Тези събития трябва да се оценяват в тогавашния исторически момент.

Към тогавашния момент и към тогавашната обща политическа и икономическа рамка на Европа - да, ние бяхме готови и това беше най-вярното, най-правилното и най-доброто решение, както за ЕС, така и за България. Това беше за кратко отворен исторически времеви прозорец и уникална добра възможност за страната ни. И с времето си мисля, че това събитие ще бъде оценявано по достойнство.

Друг е въпросът, че много често - след присъединяването ни - някои от старите страни-членки използват примера с България и Румъния за да оправдаят нежеланието си от по-нататъшно разширяване на Изток. Използваше се даже термина „умора от разширяването“. Истината е, че всички спечелиха от този процес, а в икономически и търговски план - особено старите страни-членки. Мога да посоча факти за растежа на износа от тези страни и много други примери.

Жалко, че днес Европейският съюз се тресе от кризи. Аз съм готова да говоря по този въпрос не само критично, но и с много болка, защото, според мене, има много и то видими грешки, които бяха допуснати. Във всеки случай, разширяването на Изток не беше грешка, а огромно постижение за целия ЕС. Сегашните кризи не са случайни и продиктувани само от външни на ЕС фактори - за съжаление, Европейският съюз в голяма степен сам си ги „сътвори“ - чрез прилагане на двоен стандарт или неправилни, или забавени решения.

Много интересно... Не можем, за съжаление, да влезем в детайли, но имате ли, за себе си, идея за друг начин, по който да протече подготовката, не на България, а по принцип на страните от нашия лагер? Дали е имало друг подход на Европейския съюз към разширяването, дали е имало алтернативи?

Нали знаете, винаги може да бъде по-добре. Сега като погледна назад, бих казала, че имам бележки по подхода, защото ние вървахме общо взето и следвахме указания, критерии и стандарти, които трябваше да бъдат изпълнени, и законодателство - транспонирано в срок. Недостатъчно се ползваше опита, който ние

имаме, спецификата на страната, която носим, компетентността, която имаме, далеч по-голяма в някои отношения, отколкото тази в Брюксел.

Това намирам за грешен подход, защото аз съм имала много случаи, слизайки от самолета, X експерт да дойде в министерството, който за пръв път стъпва в България. Сяда на масата и започва да ми дава готови рецепти, без да има нулева представа от този сектор и дали нещо тази страна е имала досега сътворено, изградено и как така изведнъж трябва задължително да направим на 180 градуса завой. Това беше, за мене, грешен подход, на който някои отношения платихме и цената, разбира се.

Сигурно, както се казва на днешен европейски език, не е политически коректно, но Ви давам следния пример с темата за ромите. Този подход на политика, препоръчана от Брюксел за осигуряване главно на социални помощи, без да спазим принципа „на тоягата и моркова“ т.е. да изискваме задължително образование и условия за задължително включване на пазара на труда на ромската общност, ни изправи пред толкова много проблеми и до извода за недостатъчна интеграция, а и напрежение между българска и ромска общност. Явно не е достатъчна регулаторната рамка и липсват работещи механизми за стимулиране, а, щом трябва, и за натиск, за да се гарантира образованието на децата от тази общност и да ги интегрираме на пазара на труда след това. Аз смея да твърдя, че преди 10-ти ноември 1989г. нашите роми бяха далеч по-интегрирани, отколкото сега. Мога да Ви кажа, че в периода 2001-2004г. бяхме тогава стартирали една програма заедно с МТСП, която беше, ако си спомняте, под наименованието „От социални помощи към заетост“. Това беше вече 2002-ра година, доста късно след промените от 1989г. От страна на двете Министерства с ентузиазъм се опитахме да приложим тази програма. При моя среща с едни от босовете на една ромска общност, като обяснявам как ще им осигурим транспорт, ще отидат да залесяват или пък да работят в селското стопанство, от другата страна ме поглеждат с ирония и коментар:

“Ама, как?! Какво говориш ти?! Ти искаш да ходя аз всеки ден, да пътувам 20 километра до гората, за да ми плащаш ти за това 180...” (или 200 лв., вече не помня, но бяха, разбира се, за тогавашните условия, колкото е можело да се даде за месец). “Аз си получавам от социалната служба тази помощ и без да работя. Освен това, 200 лв. ги изкарвам на един ден като отида и отсека няколко кубика дърва и ги продам на черно”. Ти ще ме караш да пътувам всеки ден...”!

Това е само един пример...

След голямото закъснение в периода на прехода се правят стъпки за промяна, но сега усилията трябва да са много по-големи, защото сме изгубили много време, а и усилията за постигане на желаните резултати ще бъдат много по-скъпи и трудни.

Прощавайте, обаче да се възползвам от Вашия опит във второто ви качество на вицепремиер с ресор управление на европейските фондове. Управлението на фондовете е много важен въпрос. По принцип, когато се прави първоначалната финансова рамка за седемгодишния период, който носи отговорност, от името на правителството, за вътрешното структуриране на бюджета, който така или иначе ние ще получим? Той е рамков бюджет и вече вътрешно го структурираме по приоритети?

Той е рамков бюджет, но той е по сектори. Приоритетите бяха определяни по сектори от съответните министерства на база анализ и пак в обсъждане с асоциациите, със съответните браншови организации и министерството, и БАН, и университетите...Така бяха определени и отделните оперативни програми, обезпечени със съответния финансов ресурс.

Например, в селскостопанския сектор (в тогавашния период) една от основните задачи бе да започне да се обработва земята, само и само да се обработва и там трябваше да се хвърлят усилия за възстановяване на производството в различните подсектори. Към това се добавяше и „Програмата за развитие на селските райони”, по изготвянето на която бяха обединени усилията на няколко министерства: на земеделието, на регионалното развитие, на здравеопазването, на икономиката и др. По всеки един от подсекторите трябваше да се прави обосновка и то в рамките и по правилата на общата селскостопанска политика на ЕС, защото, например, свиневъдство, птицевъдство не се субсидираха. На базата на това, на база на регулаторните механизми от Брюксел и на базата на данните, които имахме от съответните сектори, трябваше да формулираме нашите национални приоритети, цели и задачи и да се преборим за да осигурим максимума средства, но не навсякъде е било възможно да ги получим.

Но ако трябва, фигуративно казано, да се биете с Вашия колега - министъра на транспорта ...

Ама не, ние не се биехме. Не се биехме. Това са отделни... отделни сектори. Всеки договаряше финансово рамката за всеки сектор поотделно. За сектор селско стопанство бе направен съответния анализ на база на обективните природни и климатични характеристики, постигнати количествени резултати, бяха взети под внимание исторически опит и традиции и бяха формулирани перспективи за бъдещо развитие на сектора. Така бяхме извоювали около 4 млрд.евро за периода 2007-

2014г за субсидии в селското стопанство и по „Програмата за развитие на селските райони”. Подобен подход бе приложен и в другите сектори на икономиката.

Така се стигна до общата финансова рамка от 13 или 14 млрд.евро.

За периода 2014-2020г не мога да коментирам, защото не съм участвала.

Това е много интересен въпрос. Защо първите години бяха с много ниски проценти на усвояемост на средствата?

Да. Ами този факт има своето обяснение.

Първо, че периодът на предприсъединителните фондове се дава, за да може обществото и всички бенефициентите от различните сектори да придобият опит и знания за работа с правилата на проектиране, след това на реализиране и усвояване на средствата. Този период беше изключително кратък и то в период на политическа нестабилност и постоянни промени в администрацията по политически причини. Точно заради корупционни случаи ни бяха замразили милиони от предприсъединителните фондове и мен ме върнаха от Берлин и бях натоварена с тежката задача на вицепремиер по управление на Фондовете от ЕС с цел да променим цялата си система на управление и да докажем, че ще можем да използваме прозрачно и по предназначение дадените ни финансови средства. Това беше поредната за мен битка и, слава Богу, успешна. Защото след една година размразиха и ни върнаха всички финансови средства, които бяха блокирани. ..Тази строгост не бе приложена напр. спрямо Гърция, което беше подход на двойния стандарт на ЕК, който не споделям.

А няма ли проблем с така наречения “абсорбционен капацитет”?

Да, имаше проблем, но това беше само в началото.

Виждате, че сега вече никой не говори, че не се използват фондове. Напротив, всяка следваща година българското общество и съответно секторните представители и общините показват, че са натрупали опит и умения и капацитет и се справят все по-добре. Но това е като всяко нещо, с което се започва, - в началото, естествено, е трудно: има неопитност, незнание, неможене, гарнирано, разбира се, и с опити за злоупотреби, но с времето нещата се променят.

Сега с радост слушам докладите на правителството, че сме сред отличниците по усвояване на евро средства.

Мисълта ми е, че това е процес, в който ученето, изграждането на този капацитет изисква време и то не само у нас, а подобен беше опитът (добър и лош) и

на другите нови страни-членки на ЕС. В някои отношения може да са били по-бързи и добри, като поляците, например.

Добре. Последен въпрос. Разбирате, че ние имаме първоначален списък от 50 човека, но искаме да го разширим... хем, все пак, да останем на високо експертно равнище, хем да бъде колкото се може по-плътно представено експертното и политическо участие в целия този процес. Бихте ли ни казали три имена, които Ви идват на ум, на хора, които задължително трябва да включим в нашия списък?

Зависи кой период визирате?

От подаването на молбата за членство в ЕС?

От 1995г?

Да. От подаването на молбата до 2007-ма година.

Добре. Надявам се, че г-н Саксбургготски, г-н Първанов, г-н С.Станишев, г-жа М.Кунева, Ивайло Калфин са вътре в списъка. И още Соломон Паси и Гергана Паси, министър Дикме. И още В.Кисъов, Надежда Нейнски.

Вероятно изпускам и много други, които заслужават да бъдат споменати с благодарност за усилията и приноса! На многобройните експерти от целия преговорен екип трябва да се благодари!

Това беше общо велико дело!!!

Много Ви благодаря!

Дата: 14.11.2017

Интервюто взе проф. Георги Димитров